

**ОРИЕНТАЛСКАТА РЪКОПИСНА
КОЛЕКЦИЯ В НАЦИОНАЛНАТА
БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И
МЕТОДИЙ“ (ФОРМИРАНЕ,
СЪСТАВ, РАЗКРИВАНЕ)**

д-р Невена Граматикова
Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

Отдел „Ориенталски сбирки“ на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

- * като самостоятелна структура в библиотеката се институционализира със Закона за просветата от март 1909 г.,
- * приемник е на т. нар. Турски отдел, създаден през 1900 г.
- * съхранява значително по обем арабографично документално и ръкописно книжовно наследство

Цели на доклада

- * представяне на формирането, състава и разкриването на арабографичната ръкописна сбирка – една от „перлите“ на ориенталския библиотечен фонд

Ценност на сбирката в научно- изследователски аспект

- * колекцията е впечатляваща като обем и брой на ръкописите – сред водещите книгохранилища в европейски мащаб по съхраняваната ориенталска ръкописна книжнина
- * предоставя широко поле за изучаването на мюсюлманската писмена книжовна традиция при турскоезично население в Османската империя.
- * ценна база за проучването на мястото на книгата сред мюсюлманите в българските земи, за интересите им към конкретни области на знанието, за тяхното отношение към литературата, поезията, историята, позитивната наука

Формиране на арабографичната ръкописна сбирка

Хронологически ръкописната сбирка се формира по следните пътища:

- * чрез прехвърляне на фондовете на някои вакъфски библиотеки (Самоковската библиотекa, Видинската библиотека) в българските земи в новосъздадената Софийска библиотека непосредствено след 1878 г.
- * чрез постъпването на ръкописи и старопечатни книги на други вакъфски библиотеки и на единични екземпляри в резултат на служебни пътувания на служители на Отдела в началния период на развитието на библиотеката

*** чрез откупуване или придобиване на ръкописи при командировки на служители на Отдела между 1944 и 1989 г.**

*** чрез откупуване на предложени на библиотеката ръкописи от техни собственици през целия период на функционирането ѝ**

*** чрез дарения от граждани, притежаващи такива артефакти.**

Видове постъпления

- * колекции на вакъфски библиотеки в българските земи**
- * постъпления от други религиозни и образователни институции – от джамии, медресета, теккета и др.**
- * единични постъпления от частни лица – дарени или откупени**

Постъпленията на вакъфските библиотеки

- Имат най-голям дял във формирането на арабографичния ръкописен фонд и съставят неговото основно ядро:
- Самоковската вакъфска библиотека
- Видинската вакъфска библиотека
- Кюстендилската вакъфска библиотека

Сбирката на Самоковската вакъфска библиотека

- * първото значително постъпление на арабографични ръкописи в Народната библиотека**
- * прехвърлени са в библиотеката при Временното руско управление през 1878–1879 г.**
- * количество – 2485 тома подвързани и добре запазени книги (според доклада на Васил Манчов – старши помощник в Софийската библиотека)**
- * съотношение между ръкописи и печатни книги – не е известно**
- * ръкописите от тази библиотека – преобладаващата част на арабографичния ръкописен фонд**

Сбирката на Видинската вакъфска библиотека

- * второто голямо постъпление на арабографични ръкописи в Народната библиотека
- * фондът ѝ прехвърлен тук през 1888 г.
- * количество – включва 24 сандъка с 2664 тома ръкописи и печатни книги
- * формирана е българо-турска комисия за инспекция на пренесените книги
- * резултат от дейността на комисията – в Софийската народна библиотека остават 650 тома, на турското правителство са предадени 2014 тома
- * съотношението между ръкописи и старопечатни книги при постъпването в библиотеката не е известно

Сбирката на Кюстендилската вакъфска библиотека

- **попада в Народната библиотека през 1912 г.**
- **донесена тук от д-р Иван Димитров Кимрянов – първият дипломиран ориенталист уредник на Ориенталския отдел**
- **количество – 250 тома ръкописи и печатни**
- **броят на ръкописите – 234 (според Борис Недков), 171 – според Зорка Иванова**
- **третата по големина сбирка във фонда**

Постъпления от Софийски вакъфски библиотеки и други софийски книжни колекции

* попадат в различно време след 1878 г.

Други постъпления

а) придобивки от издирвателските пътувания на ръководителя на Ориенталския отдел Борис Недков в периода 1948–1955 г.

* в Северна България (Варна, Русе, Добрич, Силистра, Шумен)

- Южна България (Хасково, Смолян, Пловдив, Стара Загора)

б) постъпления от дарения на частни лица

в) постъпления от откупки на ръкописи, предложени от частни лица

Състав на ръкописната колекция

- * манускрипти на арабски език – между 3100 – 3200
- * манускрипти на османотурски език – между 700 – 800
- * манускрипти на персийски език – около 150

Условия на съхранение

- * отговарят на съвременните стандарти за опазване на книжовното наследство
- * манускриптите са подредени в специални архивни кутии
- * съхраняват се в хранилища с определена температура и влажност на въздуха
- * има специално хранилище със специални условия за всички най-ценни и красиво оформени ръкописи в библиотеката, сред които и арабографични
- * извършва се реставрация на ръкописи в недобро състояние съобразно с плана за годишна реставрация на библиотечните документи

Разкриване на арабографичната ръкописна сбирка

- * чрез изготвянето на кратки общи каталози с описания на кодексите по топографски ред
- * чрез съставянето на тематични каталози на ръкописи на отделни езици (арабски – напр. на Кораните, на хадисната литература) и на каталози на ръкописите на даден език (на персийските ръкописи)
- * чрез публикации на архивисти, работили и работещи в Отдела, за отделни кодекси или ръкописни колекции в периодични научни издания
- * чрез монографични издания за сбирките на отделните обществени библиотеки, постъпили тук

Разкриване чрез дигитализиране

- * стартирал процес на дигитализация на ръкописите – от 2013 –2014 г.

- * достъп до дигитализираните ръкописи през рубрика „Дигитална библиотека“ на сайта на Националната библиотека

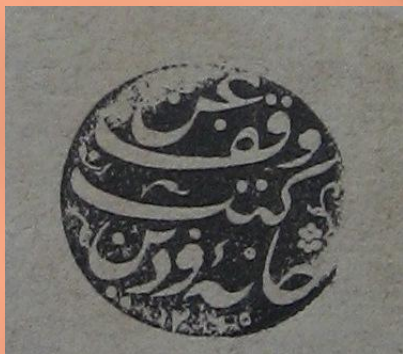
- * след няколко определени стъпки се стига до кабинет „Източни ръкописи“ с опции „Арабски ръкописи“, „Османотурски ръкописи“ и „Персийски ръкописи“.

- * За да се открие търсеният ръкопис, се кликва на някоя от трите опции в зависимост от езика на съчинението

Степен на дигитализация и резултати

- * почти напълно е дигитализирана колекцията от персийски ръкописи
- * постепенно напредва дигитализацията на арабските и османотурските ръкописи съобразно годишния план на библиотеката
- * въвеждането на манускриптите в дигитална среда дава голяма гаранция за тяхното трайно съхранение
- * отваря нови перспективи пред изследователите
- * дигитализацията – несъмнени ползи, но и проблеми – недостатъчната обезпеченост с кадрови ресурс за разкриването на колекцията

**Печат на Видинската
вакъфска библиотека**

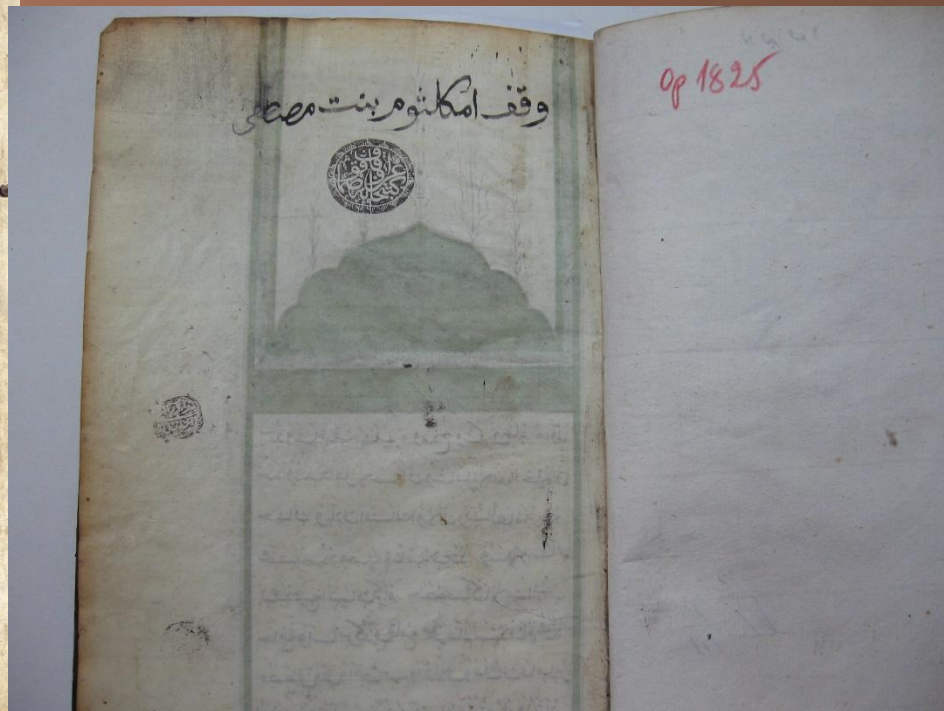
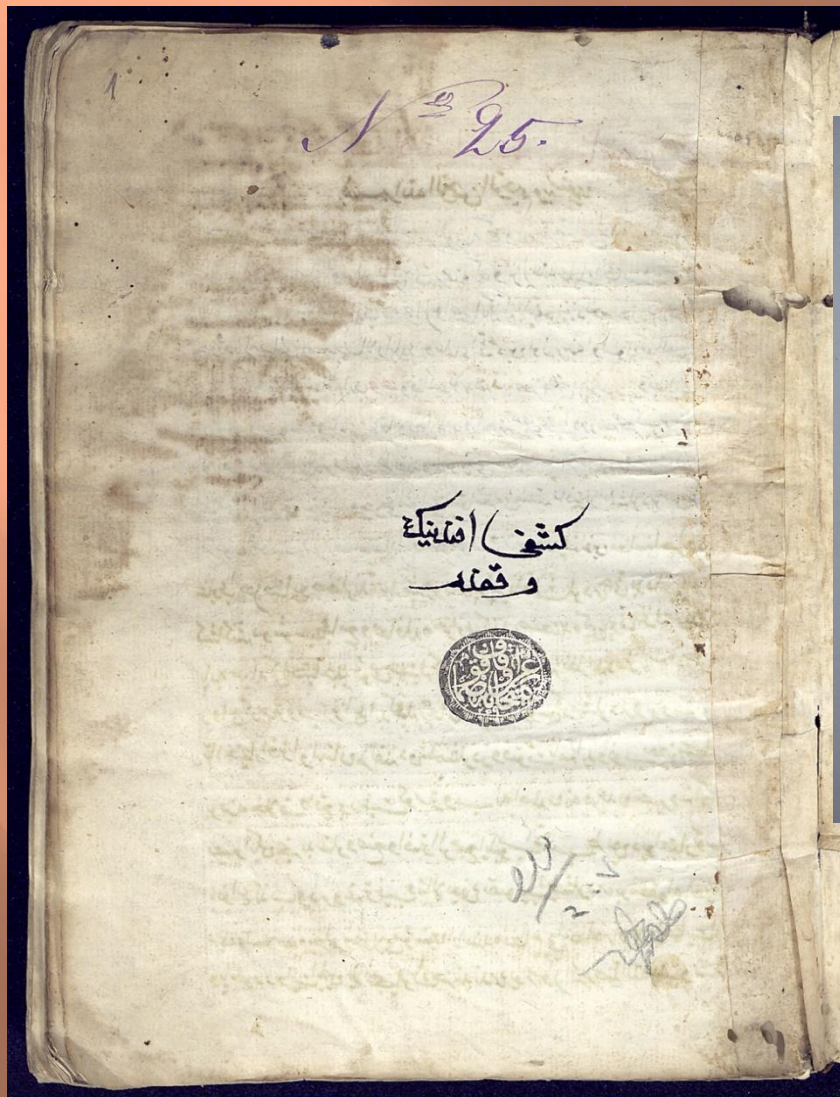
**ПЕЧАТ НА РУКИЙЕ ХАТУН – ДАРИТЕЛ НА
ВИДИНСКАТА БИБЛИОТЕКА**

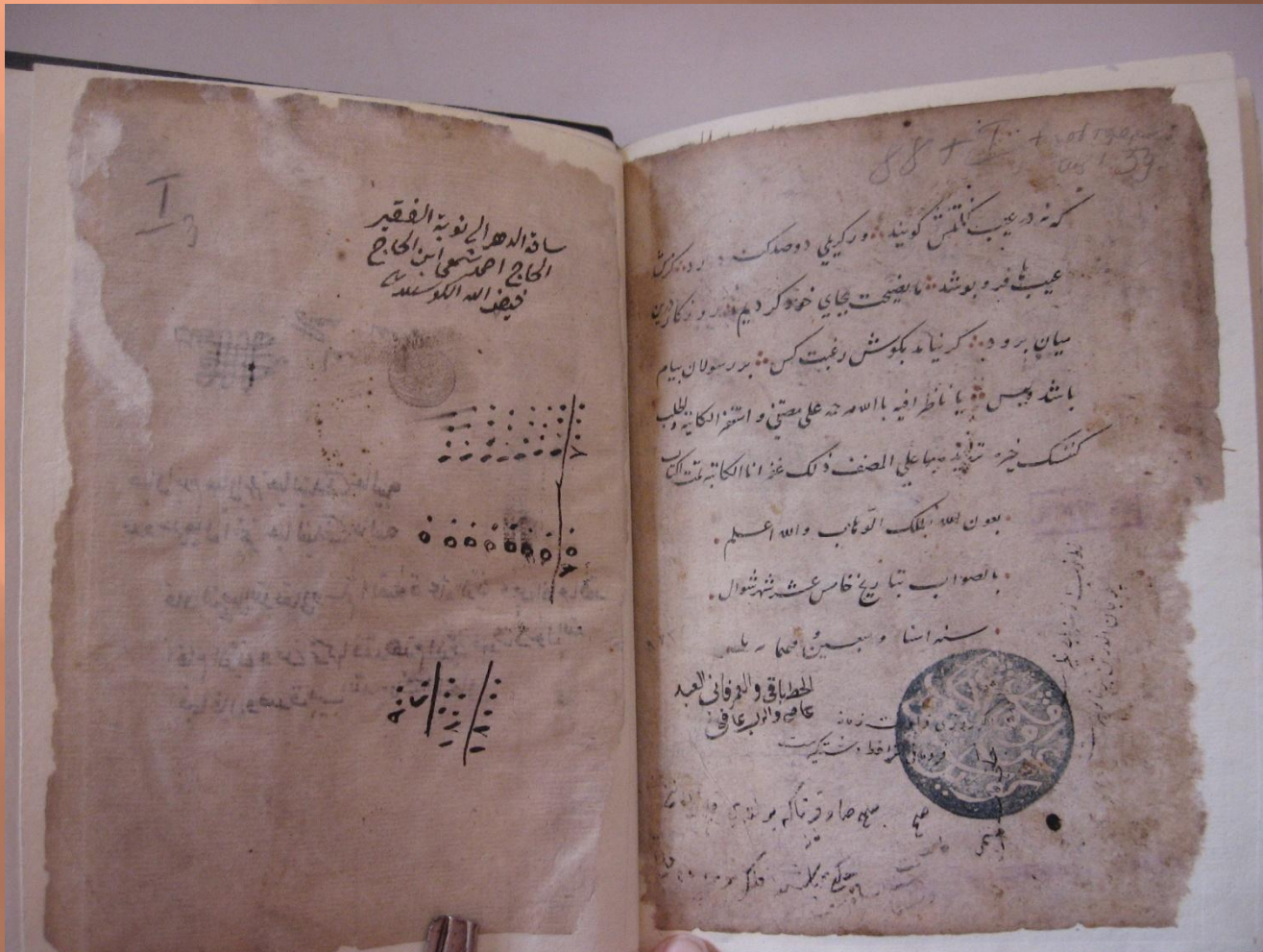
Печат на дарител на име Сюлейман в ръкопис

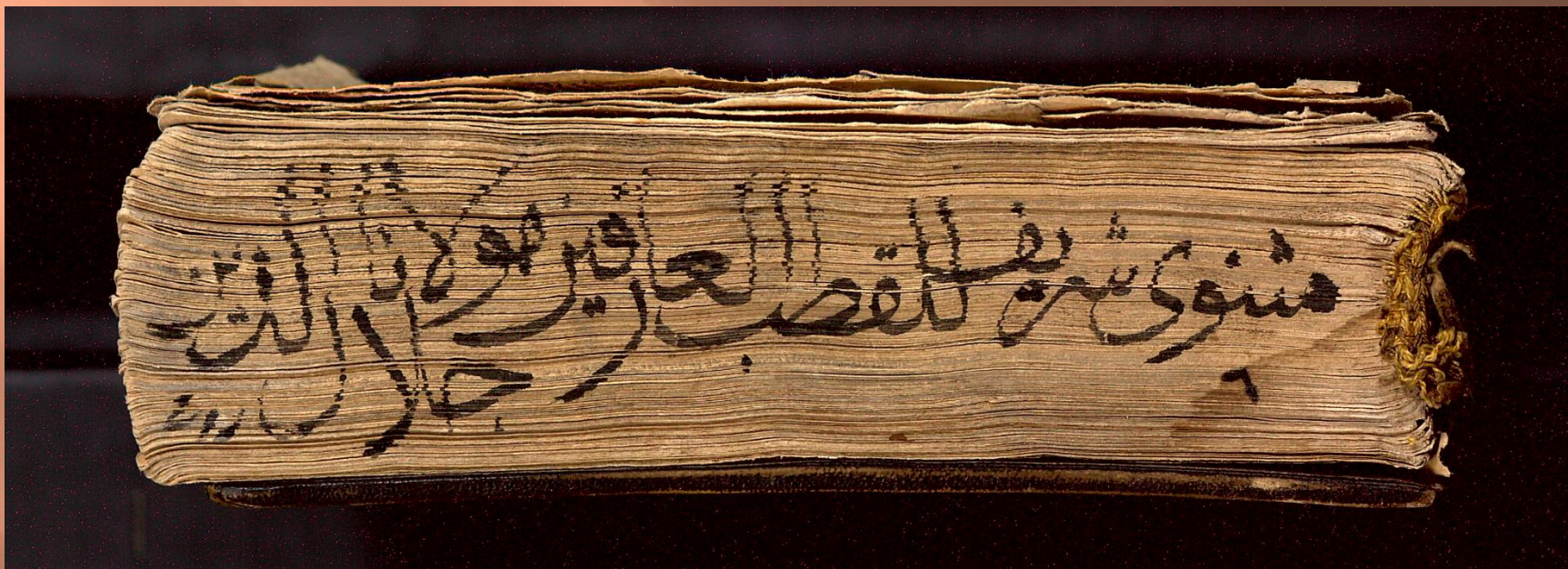
Ръкописи с печат на Самоковската библиотека

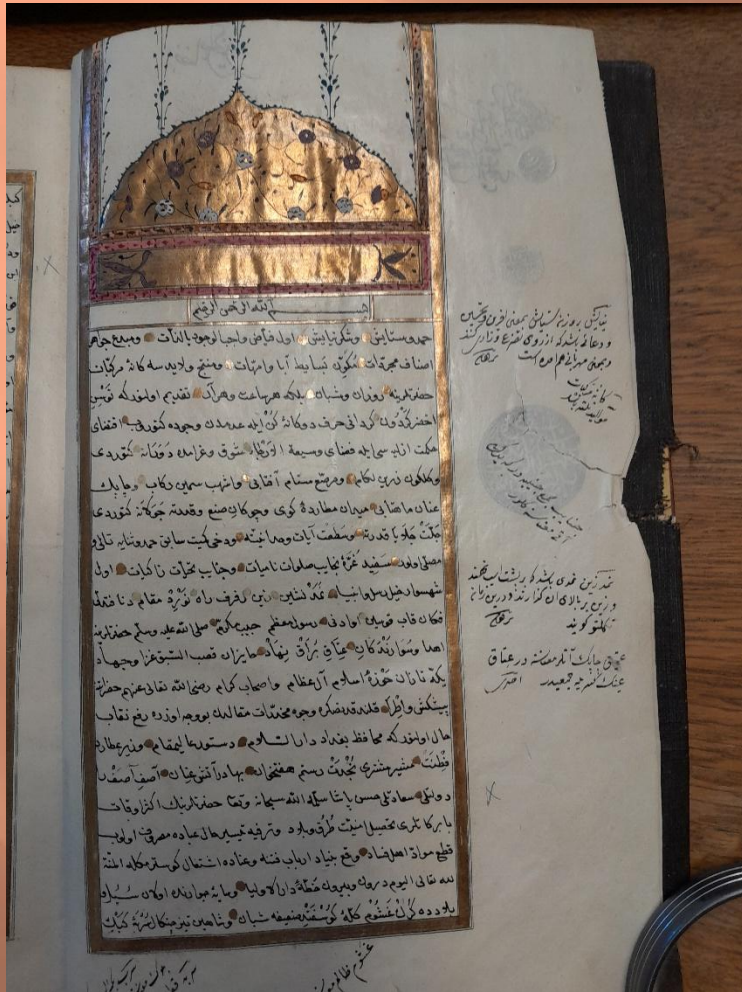
Ръкопис от Кюстендилската библиотека

Заглавие на ръкопис, написан на стъпалото

Ръкописи с красиви унвани

Образци на украсата

Благодаря за вниманието